

Облікове забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства

Нагорна І.В.

викладач кафедри обліку, аудиту та економічного аналізу
Харківського інституту фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглянуто теоретичні аспекти змістовного наповнення поняття «облікове забезпечення оцінки фінансової стійкості». Сформульовано низку узагальнюючих теоретико-методичних положень, які розкривають зміст облікового забезпечення як інформаційного підґрунтя в оцінці фінансової стійкості підприємства. Сформульовано та згруповано показники для розрахунку коефіцієнтів щодо оцінки фінансової стійкості, ґрунтуючись на методичних аспектах, визначених НП(С)БО 1.

Ключові слова: облікове забезпечення, фінансова стійкість, оцінка, коефіцієнти, показники, звітність.

Нагорная И.В. УЧЕТНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены теоретические аспекты смыслового наполнения понятия «учетное обеспечение оценки финансовой устойчивости». Сформулирован ряд обобщающих теоретико-методических положений, раскрывающих содержание учетного обеспечения как информационного основания в оценке финансовой устойчивости предприятия. Сформированы и сгруппированы показатели для расчета коэффициентов в оценке финансовой устойчивости, основываясь на методических аспектах, определенных НП (С)БУ 1.

Ключевые слова: учетное обеспечение, финансовая устойчивость, оценка, коэффициенты, показатели, отчетность.

Nagorna I.V. ACCOUNTING PROVISION OF ASSESSMENT OF AN ENTERPRISE'S BUSINESS SOLVENCY

The theoretical aspects of the notion «accounting background of assessment of an enterprise's business solvency» are examined in the article. There were formed a range of generalized theoretical and methodological provisions which explain the meaning of accounting provision as information background in the process of business solvency assessment. Indicators to calculate coefficients of business solvency were formed and bunched based on methodological aspects stipulated by National Accounting Standard 1.

Keywords: accounting background, business solvency, assessment, coefficients, indicators, reports.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання є визначальним для прийняття низки обґрунтованих прогнозних управлінських рішень. Якісна оцінка саме фінансової стійкості є однією з найважливіших засад ефективного розвитку підприємства та надає інформацію про фінансові можливості на сьогодні й перспективу. Відтак, цей показник є основою формування стратегії та встановлення тенденцій розвитку підприємства, одним із ключових індикаторів для інвесторів і кредиторів. За таких умов набуває все більшої актуалізації питання щодо вдосконалення методичних аспектів облікового забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства в частині формування інформаційної бази (визначення показників, структура звітних форм тощо).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями дослідження проблем облікового забезпечення процесу оцінки діяльності

підприємств присвячено праці багатьох провідних українських та закордонних науковців, таких як: Бондар М.І., Галузіна С.М., Гудзинський О.Д., Кірейцев Г.Г., Лень В.С., Маслова І.А., Пилипенко А.А., Пархоменко О.В., Попова Л.В., Пушкар М.С., Саблук П.Т. та ін. Але аналіз наукової літератури свідчить про відсутність комплексного дослідження питань облікового забезпечення системи управління підприємством у цілому та в умовах наявності особливостей оцінки фінансової стійкості.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Комплексне дослідження методичного підґрунтя та понятійного апарату облікового забезпечення системи оцінки фінансової стійкості необхідно здійснити в рамках вирішення таких завдань:

1) аналіз змістового наповнення понять «облікове забезпечення» та «облікове забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства» з метою з'ясування їх сутнісного наповнення для подальшого визначення від-

повідної системи показників облікової системи, використовуваних під час оцінки фінансової стійкості;

2) формування та групування показників для розрахунку коефіцієнтів щодо оцінки фінансової стійкості, ґрунтуючись на методичних аспектах, визначених НП(С)БО 1.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад облікового забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зростання динамічності й непередбачуваності сучасної економічної системи, потреби підтримки стійкості функціонування підприємства й сприяння його розвитку передусім потребують формування відповідного якісного інформаційного забезпечення.

Аналізуючи сучасні дослідження та публікації щодо змістовності поняття забезпечення в обліковій системі, необхідно зазначити, що науковці здебільшого не розмежовують поняття облікового та аналітичного забезпечення. У вітчизняній та зарубіжній літературі розкриваються такі терміни: «обліково-аналітичне забезпечення», «обліково-аналітична система», «обліково-аналітичний механізм», що за сутністю мають одні й ті ж ключові завдання у системі управління, проте різні тлумачення, структуру та структуроутворюючі складники.

Аналіз низки існуючих визначень показує, що поняття «обліково-аналітичне забезпечення», «система» або «механізм» мають практично синонімічний зміст – головним призначенням цих понять у більшості праць визначено забезпечення системи менеджменту (поточного, фінансового, стратегічного) обліково-аналітичною інформацією, необхідною для прийняття обґрунтованих та ефективних управлінських рішень.

Приєднуючись до думки таких учених як Галузіна С.М., Пархоменко О.В., Пилипенко А.А. та ін., термін «забезпечення» у контексті обліково-аналітичного рекомендуємо розглядати як гарантування своєчасного формування та передачі якісної своєчасної обліково-аналітичної інформації в рамках системи управління підприємством, а також зовнішнім користувачам [1–3].

У загальному розумінні забезпечення визначають як сукупність заходів і коштів, створення умов, що сприяють нормальному здійсненню економічних процесів, реалізації запланованих програм, проектів, підтримці стабільного функціонування економічної сис-

теми та її об'єктів, усуненню порушень нормативних актів [4].

У значенні облікового аспекту, де генеруються відомості про вартість активів, джерел утворення, зобов'язань, інформація про відносини з контрагентами, формування фінансових результатів, прибуток та його використання тощо, необхідно відокремити та уточнити поняття облікового забезпечення. Поняття «облікова інформація» включає інформацію, яку продукує бухгалтерський облік, проте слід зазначити, що поняття «облікове забезпечення» є ширшим за поняття «облікова інформація». Із зазначеного виходить, що під обліковим забезпеченням варто розуміти процес підготовки та формування облікової інформації, забезпечення кількості та якості інформаційного масиву даних у системі бухгалтерського обліку. Таким чином, поняття облікового забезпечення розкривається у двох значеннях:

1) діяльність, пов'язана зі збором, реєстрацією, узагальненням, збереженням, передачею та аналітичним опрацюванням інформації;

2) забезпечення системи управління відповідною кількістю необхідної якісної інформації.

Метою облікового забезпечення має стати, зокрема, поєднання процедур бухгалтерського обліку та формування інформації для об'єктивного аналізу фінансової стійкості. Спираючись на такий підхід, варто надати тлумачення обліковому забезпеченню саме оцінки фінансової стійкості підприємства. Отже, облікове забезпечення оцінки фінансової стійкості вбачаємо як інтегровану систему обліку, яка генерує й систематизує інформацію за різними ознаками для формування низки показників із метою використання їх під час аналізу фінансової стійкості підприємства. При цьому формування системи облікового забезпечення оцінки фінансової стійкості зумовлено процесом цілеспрямованого підбору цих інформаційних показників, які будуть використані для розрахунку коефіцієнтів під час аналізу. Відтак, завдання облікового забезпечення оцінки фінансової стійкості полягають у пошуку раціональних згрупованих показників, що зумовлює необхідність в уточненні облікової інформації та її актуалізації відповідно до норм НП(С)БО 1 та відповідних МСФЗ. На підставі цих вимог у табл. 1 наведено порядок розрахунку коефіцієнтів, які характеризують фінансову стійкість, враховуючи норми чинних національних та міжнародних стандартів щодо формування показників в обліковій системі.

Подані в табл. 1 показники оцінки фінансової стійкості мають різне інформаційне значення для окремих груп користувачів, а відтак, аналіз та оцінка динаміки зміни фінансових показників може відрізнитися з позиції кредиторів, інвесторів та власників підприємства.

На підставі даних фінансової звітності нами згруповано показники, які характеризують стан майна підприємства, та подано алго-

ритм їх визначення (табл. 2) виходячи з представленої в табл. 1 системи коефіцієнтів.

Між тим у процесі моніторингу облікового забезпечення оцінки фінансової стійкості доцільно звернути увагу на деякі проблемні питання в методології обрахунку показників на етапі їх формування в системі обліку з метою уникнення викривлення параметрів оцінки фінансової стійкості. Прийняття

Таблиця 1

Формування показників для розрахунку коефіцієнтів щодо оцінки фінансової стійкості

Показник	Порядок розрахунку	Джерело отримання інформації	Характеристика показника
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	<i>власний капітал / загальна валюта балансу</i>	р. 1495 / р. 1900	показує, яка частка активів підприємства сформована за рахунок власного капіталу
Коефіцієнт фінансової залежності	<i>загальна валюта балансу / власний капітал</i>	р. 1900 / р. 1495	показує, яка сума активів припадає на 1 грн. власних коштів
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<i>позикові кошти / загальна валюта балансу</i>	(р. 1595 + р. 1695) / р. 1900	показує, яка частка позикових коштів приходить на одиницю капіталу, що використовується в діяльності
Коефіцієнт поточної заборгованості	<i>поточні зобов'язання / загальна валюта балансу</i>	р. 1695 / р. 1900	показує, яка частина активів сформована за рахунок позикових ресурсів короткострокового характеру
Коефіцієнт стійкого фінансування	<i>власний капітал + довгострокові зобов'язання / загальна валюта балансу</i>	(р. 1495 + р. 1595) / р. 1900	показує, яка частка активів сформована за рахунок стійких джерел
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	<i>власний капітал / власний капітал + довгострокові зобов'язання</i>	р. 1495 / (р. 1495 + р. 1595)	показує, яка частка стійких джерел сформована за рахунок власного капіталу
Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел	<i>довгострокові зобов'язання / власний капітал + довгострокові зобов'язання</i>	р. 1595 / (р. 1495 + р. 1595)	показує, яка частка стійких джерел сформована за рахунок кредитних ресурсів
Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом	<i>власний капітал / залучений капітал</i>	р. 1495 / (р. 1595 + р. 1600)	показує, яка частка залучених коштів може бути покрита за рахунок власного капіталу
Коефіцієнт фінансового левриджу (фінансового ризику)	<i>залучений капітал / власний капітал</i>	(р. 1595 + р. 1600) / р. 1495	показує, яка частка позикового капіталу залучена підприємством у розрахунку на одиницю власного капіталу

Таблиця 2

Алгоритм визначення показників структури майна для оцінки фінансової стійкості

Узагальнений показник	Розрахунок
Власний оборотний капітал	Ф1№ 1495 – Ф1№ 1095
Залучений капітал	Ф1№ 1595 + Ф1№ 1600
Власний капітал	Ф1№ 1495
Позикові кошти	Ф1 р. 1595 + Ф1р. 1695
Власний капітал та довгострокові зобов'язання	Ф1р. 1495 + Ф1р. 1595

НП(С)БО 1 зумовило необхідність внесення суттєвих коректив у порядок формування показників оцінки фінансової стійкості та потребує поглиблених наукових досліджень стосовно його облікового забезпечення.

Стосовно першого розділу пасиву балансу, необхідно звернути увагу на величину залишку рахунку 40 «Зареєстрований капітал», на розмір якого впливає суб'єктивний характер оцінки вкладів учасників підприємства, порядок якої фіксується в установчих документах підприємства. Другий та третій розділи пасиву балансу було об'єднано в один під назвою «Довгострокові зобов'язання та забезпечення», що варто розцінювати як позитивний момент для інформаційного забезпечення фінансового аналізу. Йдеться про те, що під час розрахунку коефіцієнтів із залученням сум забезпечень витрат і платежів на сьогодні доцільно вираховувати їх зі складу власного капіталу, а зараховувати до складників залученого капіталу. Зміни торкнулися й доходів майбутніх періодів, які тепер приєднані до статей третього розділу «Поточні зобов'язання та забезпечення».

Що стосується активів, то під час оцінки якості інформаційної бази аналізується стан і тенденції на підприємстві дебіторської заборгованості та, відповідно, рівень створеного резерву сумнівних боргів. Статтями балансу обмежено можливість оцінки стану платіжної дисципліни підприємства виключенням зі складу дебіторської заборгованості (за товари, роботи, послуги) інформації про суми нарахованого резерву сумнівних боргів.

Виходячи із основної бухгалтерської рівності, яка відображає взаємозв'язок між активами та пасивами, варто враховувати, що елементи облікової політики підприємства у сфері формування вартості майна водночас впливають і на суму джерел його утворення, тому під час формування облікової політики підприємств у сфері вищезгаданих об'єктів обліку доцільно використовувати методичні прийоми, які б сприяли відображенню реального стану показників діяльності.

Отже, актуальний та достовірний аналіз фінансової стійкості потребує врахування всіх особливостей та змін стандартів обліку під час формування облікового забезпечення.

Висновки з цього дослідження. За результатами проведеного дослідження сформульовано низку узагальнюючих теоретико-методичних положень, які розкривають зміст облікового забезпечення як інформаційного підґрунтя в оцінці фінансової стійкості підприємства.

Облікове забезпечення визначено як складова частина інформаційного забезпечення, що є ширшим за поняття облікової інформації, і являє процес підготовки та формування облікової інформації, забезпечення кількості та якості інформаційного масиву даних у системі бухгалтерського обліку. В основу облікового забезпечення оцінки фінансової стійкості повинні бути покладені принципи багатозначного бухгалтерського обліку, який сприятиме зниженню інформаційного ризику для користувачів та зможе забезпечити достовірне відображення інформації про окремі параметри господарської діяльності в ретроспективному та перспективному розрізах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Галузіна С.М. Аспекти підвищення ролі учетно-аналитической информации в системе управления организацией: [монография] / С.М. Галузіна. – СПб.: Знание, 2006. – 392 с.
2. Пархоменко О.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття рішень в системі науково-технічної інформації: автореф. дис. ... канд. екон. Наук: спец. 08.02.02 «Економіка та управління науково-технічним прогресом» / О.В. Пархоменко. – Київ, 2006. – 24 с.
3. Пилипенко А.А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства / А.А. Пилипенко. – Харків: ХНЕУ, 2007. – 276 с.
4. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 480 с.